Oświadczenie złożone
przez senatora Stanisława Pawlaka
na 40. posiedzeniu Senatu
w dniu 7 sierpnia 2025 r.

Oświadczenie skierowane do minister klimatu i środowiska Pauliny Hennig-Kloski

Szanowna Pani Minister!

Moje oświadczenie dotyczy znowelizowanej ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, która została opublikowana w „Dzienniku Ustaw" z roku 2025 jako poz. 870.

Zwracają się do mnie przedsiębiorcy w sprawie niektórych przepisów ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi, wskazując na rozwiązania stanowiące dla producentów napojów w małych szklanych butelkach zwrotnych duże utrudnienia w zakresie obrotu opakowaniami przez inne podmioty.

System kaucyjny tworzony wymienioną ustawą w sposób scentralizowany nie uwzględnia bezzwrotnych butelek szklanych, które przecież stanowią największe zagrożenie dla środowiska, a obejmuje najbardziej ekologiczne butelki szklane zwrotne. To właśnie małe bezzwrotne butelki szklane najczęściej lądują w lasach, rowach, rzekach, koszach miejskich, bo są lekkie, poręczne, łatwo znikają z ręki, są idealne dla turystów czy kierowców. Brak zachęty do ich oddania przy zerowej wartości kaucyjnej to brak impulsu do zwrotu lub zbiórki. Butelka zwrotna jest cenna i krąży w systemie, bezzwrotna staje się odpadem zaraz po użyciu i zagraża środowisku. W związku z tym efekt ustawy będzie odwrotny aniżeli zakładany przez ustawodawcę. Jest to niespójne z duchem dyrektywy SUP i gospodarki obiegu zamkniętego.

Pominięcie małych bezzwrotnych butelek osłabia skuteczność systemu, faworyzuje jednorazowe szkło, które jest energochłonne w produkcji i recyklingu, utrwala złe nawyki konsumenckie, zagraża naszemu zdrowiu i bezpieczeństwu, degraduje środowisko.

System obrotu szklanymi butelkami zwrotnymi w Polsce od lat funkcjonuje skutecznie w wielu firmach. Zamknięty system obrotu szklanymi butelkami zwrotnymi w Polsce jest jednym z najlepszych w Europie i pozwala osiągać ponad 90% poziomu zwrotu przy średnim czasie życia butelki przekraczającym 10 cykli użytkowania. To rozwiązanie jest sprawdzone, lokalne i niskokosztowe. Ponadto generuje ono minimalny ślad węglowy, nie wymaga udziału zewnętrznych operatorów ani systemów informatycznych, pozwala na realną kontrolę nad strumieniem opakowań i ich wpływem na środowisko, jak również daje realną kontrolę nad środkami finansowymi.

Objęcie systemem kaucyjnym szklanych butelek zwrotnych stwarza realne zagrożenie dla rynku konsumenta i środowiska poprzez: wzrost kosztów dla małych i średnich firm, co przełoży się na wyższe ceny produktów; ryzyko wypierania z rynku cennych szklanych butelek zwrotnych na rzecz jednorazowych PET, które, choć objęte systemem, są znacznie mniej przyjazne środowisku; obniżenie motywacji producentów do inwestowania w zrównoważone systemy, jeśli będą oni finansowo karani za to, że działają lepiej, niż nakazuje ustawowe minimum; zaburzenie konkurencyjności rynków napojów – korzyści osiągną głównie duzi gracze z własnymi kanałami dystrybucji kosztem lokalnych odpowiedzialnych producentów.

Reasumując, istnieje pilna potrzeba wyłączenia z ustawowego centralnego systemu kaucyjnego funkcjonujących od lat efektywnych systemów, obejmujących szklane butelki zwrotne.

Ustawa nie przewiduje wyłączenia z systemu kaucyjnego producentów, którzy osiągają wysokie wskaźniki zwrotu butelek zwrotnych. Istniejący w Polsce jeden z najlepszych w Europie system osiąga, jak już wspomniałem, ponad 90% skuteczności, podczas gdy ustawa wymaga od operatora jedynie 77% poziomu zwrotu w roku 2026.

Ustawa w praktyce chroni operatora systemu przed koniecznością rozliczania się z realnego poziomu zwrotów ponad 77%. W efekcie producenci, którzy dziś osiągają ponad 90% zwrotu w systemie zamkniętym, mogą być pozbawieni należnych środków.

Producent, który wprowadza opakowania na rynek, musi długo czekać na zwrot środków od operatora. W praktyce oznacza to zamrożenie kapitału i konieczność kredytowania działalności operatora, co silnie uderza w płynność finansową, zwłaszcza mniejszych firm.

Biorąc pod uwagę przedstawione kwestie, należy podjąć inicjatywy zmian legislacyjnych dotyczących wyłączenia efektywnych systemów obiegu zamkniętego z użyciem szklanej butelki zwrotnej z obowiązku uczestnictwa w centralnym systemie kaucyjnym objętym wymienioną ustawą, tj. usunięcie z załącznika nr 1a do ustawy poz. 3 w brzmieniu: „butelki szklane wielokrotnego użytku o pojemności do półtora litra".

W związku z tym zwracam się do pani minister z prośbą o podjęcie inicjatywy legislacyjnej rządu w sprawie zmiany ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi w zakresie poruszonych przeze mnie spraw.

Stanisław Pawlak